

VORMSI ØORMSÖ

29. JUULI 2020

Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid külastas Vormsi saart

ENE SARAPUU

Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid külastas Vormsi saart 29. juulil sellel aastal.

Artikkel Lääne Elust

«President Kersti Kaljulaid: armastust Vormsi vastu on tunda palju»

«Armastust Vormsi vastu on siin saarel tunda palju. Näib, et siinne elukeskkond motiveerib end hoidma ja edasi kandma. Nii neid, kes on siinsesse kultuuri kasvanud põlvkondade jooksul kui ka neid, kes sellesse kasvamas. Näen seda armastust Vormsi ettevõtjates ja koolis, ühes meie distantsõppe teerajajas. Näen seda käsitööseltis, näen muuseumis, näen, kuidas hoitakse alles vanu mustreid, kantakse siinseid rõivaid, isegi kui omavahel tõdetakse, et need pole ehk tantsimiseks nii mugavad või isegi nii atraktiivsed kui mõne teise piirkonna omad.

Kandke ja kasvatage seda armastust, ja lõigake selle vilju. Väikesed kogukonnas teevad suure linna inimesed alati kadedaks. Ja paljud teist ongi valinud selle oma paiga tunnetamiseks selle koha siin. Kuigi jah, me teame, et talvisel ajal on alati saartel rahvast vähem, aga sellega oleme me, saarte rahvad ju harjunud. Ikka on siit mindud, et tulla rikkamana – kultuuriliselt ja materiaalselt.»



President Kersti Kaljulaid vormsilastega ühispildil. Foto: erakogu

Kersti Kaljulaid: Vestlesin päeva jooksul palju nii vallavanema kui vallavolikogu esimehega - jäi Vormsi ju haldusreformi järgselt eraldi valdaks nagu Ruhnu, Kihnu ja Muhugi.

Saarel elu käib ja võimalusi paistab olevat - kuigi turism on mõistagi väga sesoonne.

Saarerahvas on aga mures näiteks teede olukorra ja metsamajanduse

pärast, eriti kuna needki mõjutavad muid majandusharusid. Kasvõi väärtuslikke praamikohti kasutades. Aga näiteks saare kool seevastu on lausa rahvusvaheline edulu

gu, kuivõrd pani juba ammu enne karantiiniaega käima kaugõppesüsteemi, mis paistab tõesti töötavat.

Aitäh presidendile meid tunnustamast ja innustamast!

Vallavanema veerg

ENE SARAPUU



Märkamatu oleme oma askeldustes jõudnud novembrisse. Lapsed on alustanud kooliteed, päike paistab veel soojalt ja metsad ning põllud lähevad üha värvilisemaks.

Vormsilased muretsesid saare hea käekäigu pärast. Toimunud on erinevaid metsade teemalisi kohtumisi. Volikogule on antud edasi pöördumine paljude allkirjadega. Metsateema aruteludes sai vallavalitsus ülesande, võtta pöördumises esitatud küsimustele vastamiseks juriidiline juristi arvamus. Ülesanne sai täidetud ja volikogu lauale on jõudnud kokkuvõtte advokaadibüroolt Ruus ja Veso.

Täna on metsade teema aktuaalne üle Eestiliselt. Koostatakse Metsanduse arengukava aastateks 2021-2030. Arengukava eesmärk on saavutada ühiskondlik kokkulepe metsade jätkusuutliku majandamise suunamiseks, arvestades nii sotsiaalseid, majanduslikke, keskkonnakaitseilisi kui ka kultuurilisi aspekte. Jätkusuutlik metsamajandus tähendab metsade kasutamist sellisel viisil ja sellises ulatuses, mis tagab nende elustiku mitmekesisuse, tootlikkuse, uuendamisevõime, elujõulisuse ja potentsiaali ning võimaldab metsadel ka tulevikus teisi ökosüsteeme kahjustamata täita öko-

loogilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid funktsioone nii kohalikul, riigi kui ka maailma tasandil (vastavalt Forest Europe ministrite 1993. a Helsingi resolutsioonile H1). Vormsiga seotud inimestest on MAK2030 juhtkogu liikmed Erki Savisaar (Riigikogu Keskkonnamisjon) ja Ants Varblane (Eesti Evangeelse Luterliku Kirik).

Kohalikul omavalitsusel on võimalik suunata metsade raiet läbi üldplaneeringute ning määrata kohalikud kaitsealad ja seada nende kaitse- ja kasutustingimused. Eesmärk on saavutada laiapõhjaline konsensuslik kokkulepe erinevate valdkondade, kohustuste ja osapoolte vahel jätkusuutliku metsanduse suunamiseks.

Seega vastavalt PS on kohalikul omavalitsusel võimalik teha põhjendatud piiranguid metsade majandamisel läbi üldplaneeringu või erinevate teemaplaneeringute (näiteks Metsade teemaplaneering). Täna on planeeringute algatamise küsimus volikogu laual. Korra on Vormsis juba loobutud «Vormsi metsanduse teemaplaneering» algatamisest (2005. aastal). See on nüüd mõttekoht, kuidas edasi!

Paljude huvi on metsavedude piiramine saarel. Kodanikualgatuse korras on pöördutud praamiliikluse küsimuses minister Taavi Aasa poole. Täna on jõudnud mitmed ettepanekud ka vallamajja. Tegeleme ettepanekute kogumise ja koondamisega, siis on võimalik nende alusel pidada juba läbirääkimisi nii ministriumite kui ka erinevate ametitega.

Alati on oodatud kõigi ettepanekud ja arvamused, kuidas me saaksime koos paremaks muuta saare elu-

keskkonda. Oluline on leida parimad lahendused meie kõigi jaoks.

Vallamajas tegeletakse lisaks igapäevastele elu-olu probleemidele vajaduste ja võimaluste leidmisega tuleviku jaoks. Koolimaja on renoveeritud ja saanud juurdehituse nüüd on pilgud suunatud lasteaia poole. Läbi on viidud lasteaiahoone energiaaudit ja sellest tulenevalt on esitatud taotlus «Vormsi lasteaiahoone energiatõhusaks muutmine». Tööde teostamise aeg on 2021. aasta. Oleme saanud toetuse otsuse projektile «Staadioni rajamine Vormsi kooli juurde». Tööd on planeeritud 2021. aastaks. Sellel aastal valmis «Vormsi soojamajanduse arengukava» ja sellest tulenevalt soovime 2021. aastal viia ellu investeeringuprojekti «Vormsi Hullo tsentraalküttesüsteemi lahendamine». Esitatud on ka taotlus «Vormsi jäätmeringluse tõhustamine», millega tahame parandada veelgi Hullo jäätmejaamas liigiti jäätmete kogumise tingimusi. Sellel aastal saab teostatud Sireli talu renoveerimine, kuhu saame neli kaasajastatud korterit. Kindlasti tuleb meil jätkata vala teede remondiga, mis on meile kõigile oluline.

Täna on kõik vormsilasi, et te olete oma koduks valinud selle kauni saare ja koos saame muuta siin elamist veelgi mõnusamaks.

Jääb sõnadest väheks, et tänada.
On sõnad vaid südamekaja.
Seepärast Sa kuulagi südameid –
ja sõnu ei olegi vaja ...

Volikogu ja vallavalitsuse tegemistest

Ajendatuna volikogule laekunud Vormsi metsateemalisest pöördumisest korraldas volikogu 10. juulil rahvamajas koosoleku eesmärgiga arutada kas ja kuidas on kohalikul omavalitsusel võimalik pöördumises viidatud probleemidega tegeleda ja neid lahendada. Koosolekule olid kutsutud pöördumise esitajate esindajad, vallavolikogu, vallavalitsuse liikmed ja vastutavad ametnikud, majanduskomisjoni liikmed, Liis Keerberg - Eestimaa Looduse Fondi jurist, Villy Lopman - advokaadibüroo Rask advokaat, Külli Siim – Rahandusministeeriumi esindaja, Andres Talijärvi – Eramet-saliidu esindaja. Koosolekust võtsid osa: Jakob Saks, Maris Jõgeva, Karl Kermes, Tatjana Sääs, Kahro Tall, Ants Varblane, Ene Sarapuu, Eidi Leht, Gert Kanarbik, Algor Streng, Valvi Sarapuu, Heily Piip, Arkadi Tammik ja Ivo Sarapuu.

Seejärel kuulati käesoleva aasta 21. augustil korraldatud kohtumisel rahvamajas ära metsaomanikud. Ol-

les ära kuulanud nii pöördumise esitajad, riigi esindajad ja metsaomanikud vajatakse ekspertide nõu ning jätkatakse edasiste aruteludega.

Vallavalitsus valmistas ette Vormsi valla arengudokumendid: järgmist nelja aastat hõlmava eelarve strateegia ja arengukava tegevuskava.

Väljastati ehituslood: Borrby külas Siffers-Hannase kinnistule (kat nr 90701:001:0009) 10 kW päikeseelektrijaama rajamiseks, Kersleti külas Kubjase kinnistule (kat nr 90701:001:0427) 10 kW päikeseelektrijaama rajamiseks ja Förby külas Linnumaa/1 hoone laiendamiseks (kat nr 90701:001:0041).

Vallavalitsus väljastas Rälby küla Uuetalu kinnistu üksikelamule kasutusloa (kat nr 90701:003:0062).

Võeti vastu korraldused lähiaadresside ja sihtotstarvete määramine Hullos Kallaku katastriüksuse jagamisel (kat nr 90701:002:0079) kaheks eraldi katastriüksuseks ja

Suuremõisas Indruse katastriüksuse jagamisel (kat nr 90701:002:1690) kaheks eraldi katastriüksuseks.

Alates septembrist lahkus töölt omal soovil meie kultuuri ja noorsootöö spetsialist Tatjana Sääs. Seoses sellega vaatas vallavalitsus läbi töötajate ametikohad ja tööülesanded. Vormsi vallavolikogu on 2018. aasta 29. jaanuari otsusega nr 1 andnud vallavalitsusele õiguse teha muudatusi ametiasutuse struktuuris ja teenistuskohdade koosseisus volikogu kehtestatud palgafondi piires. Vallavalitsus vähendas töötajate koosseisudes 0,25 ametikohta ja moodustas kultuuri-, hariduse- ja noorsootöö spetsialisti täistööajaga ametikoha. Need teemavaldkonnad on meie tingimustes väga tihedalt läbi põimunud ja arvestades tänast olukorda leidis vallavalitsus, et nende valdkondade ühendamine on mõistlik. Kuulutati välja tööpakkumine ja uus ametnik alustab tööd käesoleva aasta 2. novembril. Kuni uue ametniku tööle

asumiseni teeb kultuuri- ja noorsootöö valdkonna hädavajalikud tööd vallasekretär Eidi Leht.

Hosby tee remondi ettevalmistustööd on tehtud. Vallavalitsus korraldas lähtuvalt Vormsi vallas kehtivast hankekorrast vähempakkumise Hosby ja Kärre teeservade korrastustöödeks. Hanke võitis Jakri OÜ. Leping on sõlmitud ja lähiajal alustatakse töödega.

Hajaasustuse programmi toetus on sellel aastal 6203 eurot, sealhulgas riigi toetus 2953 eurot ja valla osalus 3250 eurot. Toetus eraldati Vormsi vallas elavale Madli Tarjusele elamu vee ja kanalisatsioonistehemide väljaehitamiseks.

Läänemaa rahvariide raamatu väljaandmist toetati 300 euoga. Probleemiks on jätkuvalt praami-liiklus, raskeveosed ja broneerimisüsteem. Need on teemad millega peaaegu igapäevaselt tuleb tegeleda.

Vallavalitsus arendab jõudumööda elanike vaba aja veetmise ja

sportimisvõimalusi. Sviiby sadamaala idee-konkursile laekus kaks tööd. Kõik ettepanekud sadamaala arendamiseks on oodatud. Vormsi Lasteaed-Põhikooli staadioni ehitushange on välja kuulutatud, staadion peaks valmima järgmisel aastal. Projektis on ette nähtud ka miniareena rajamine, kuid see on kavandatud edaspidiseks. Kavas on lähiajal lasteaia hoovis asuvate rajatiste ülevaatamine, parandamine ja vajadusel uute meie põnnidele huvitavate ja vajalike ehituste rajamine.

Kiigeplatsile on paigaldatud seiklusrada, mida on kavas edasi arendada ning discgolfi rada, mida saab kasutada sel ajal kui kiigeplatsil üritusi ei toimu.

Vallavalitsus paneb kõigile südamele: hoidke oma tervist, olge tähelepanelikud, peske hoolikalt käsi ja haigena jääge koju. Vajadusel pöörduge oma perearsti või sotsiaaltöötaja poole.

Olge terved

Informatsioon Vormsi valla üldplaneeringu maakasutuse põhisuundade ja juhtotstarbe ning ehitustingimuste täpsustamise teemaplaneeringu avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu tulemuse kohta

Vormsi Vallavalitsus teatab Vormsi valla üldplaneeringu maakasutuse põhisuundade ja juhtotstarbe ning ehitustingimuste täpsustamise teemaplaneeringu (Teemaplaneering) ja Teemaplaneeringule koostatud keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande avalikustamise tulemustest ning planeeringu põhilahenduse muutmise tõttu uuest avalikustamisest.

Vormsi Vallavolikogu algatas 30. aprillil 2012 otsusega nr 9 Teemaplaneeringu ja KSH 28. mail 2012 otsusega nr 24. Vormsi Vallavolikogu võttis 25. mail 2020 otsusega nr 6 Teemaplaneeringu vastu ja suunas avalikustamisele.

Teemaplaneering käsitleb kogu Vormsi valla territooriumi (u 95 km²) ning määrab selle pikaajalised ruumilise arengu eesmärgid. Teemaplaneeringuga luuakse üldplaneeringule uus maakasutus- ja ehitustingimusi täpsustav materjal. Maakasutus ja ehitustingimuste täpsustamise eesmärk on säilitada Vormsi omanäolisus ja väärtuslikud miljööalad, vältida ehitamist põllu- ja metsamaale ning lahendada ka ebasoovitav väga väikeste, alla 20 m² ehitiste ehitamine aladele, kus on üheselt mõistetav, et ehitustegevus ei ole lubatud. Volikogu eesmärk on luua kõigile arusaadav lahendus, millega suudab vald oma väärtuslikku maastikku paremini kaitsta ja järeltulevatele põlvetele säilitada.

Teemaplaneeringu lahendused sobituvad üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ toodud üldprintsipiidega elukeskkonna kvaliteedi, toimepiirkondade ja transpordi arenguks. Teemaplaneering on kooskõlas kehtiva Lääne maakonna-planeeringuga. Teemaplaneeringuga kavandatu ei too eeldatavalt kaasa olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid, sh ei ole oodata riigipiiriülese mõju ega Natura 2000 võrgustiku aladele avalduva negatiivse mõju esinemist.

Vormsi valla üldplaneeringu maakasutuse põhisuundade ja juhtotstarbe ning ehitustingimuste täpsustamise teemaplaneeringu avalik väljapanek toimus 15. VI 2020 – 17. VII 2020 ja avaliku arutelu 24. VIII 2020.

Väljapaneku jooksul esitati arvamusi ja ettepanekuid 18 erineva kirjaga. Nendest neli oli esitatud riigiametitelt, kes

palusid täiendada teemaplaneeringut või jätta maakasutus vastavalt olemasolevale olukorrale. Ülejäänud ettepanekud olid esitatud eraisikute või kodanike ühenduste poolt. Vormsi Vallavalitsus nõustus enamike ettepanekute ja arvamustega. Arvesse ei võetud ettepanekuid, mis ei sobinud laiema planeeringu käsitlusega (nt metsade teema ebaproportsionaalselt detailne käsitlemine) või mille kohta oli vallavolikogu varem otsuse langetanud. Vormsi metsade osas on vallal plaanis korraldada eraldi planeeringu koostamine.

Arutelul osales 17 osalejat. Arutelul esitas Vormsi Vallavalitsus koos planeeringu koostamise konsultandiga seisukohad laekunud arvamustele ja ettepanekutele. Teemaplaneeringule laekunud arvamuste ja ettepanekute alusel täiendatakse ja muudetakse planeeringut.

Avalikustamise tulemusena arvesse võetud ettepanekud muudavad 25. V 2020 vastuvõetud teemaplaneeringu põhilahendust (ehitustingimuste planeerimise aluspõhimõtteid) järgnevalt:

- loobutakse nõudest hooned paigutada vastavalt traditsioonilisele üeplaneeringule;
- loobutakse nõudest säilitada hoone ajalooline paiknemine krundil.

Kuna muutub planeeringu põhilahendus, kordab Vormsi Vallavalitsus Vormsi valla üldplaneeringu maakasutuse põhisuundade ja juhtotstarbe ning ehitustingimuste täpsustamise teemaplaneeringu avalikku väljapanekut ja arutelu järgnevalt:

- Avalik väljapanek toimub 2. XI 2020 – 4. XII 2020;
- Avalik arutelu toimub 21. XII 2020 kell 11.30 Hullos rahvamajas.

Avaliku väljapaneku ajal on võimalik tutvuda Vormsi vallaveebilehel (www.vormsi.ee/Teemaplaneeringu_alaleht <https://atp.amphora.ee/vormsivv/index.aspx?itm=197087>) või Vormsi vallavalitsuse kantsleis tööaegadel Vormsi valla üldplaneeringu maakasutuse põhisuundade ja juhtotstarbe ning ehitustingimuste täpsustamise teemaplaneeringu täiendatud ja muudetud põhilahendusega planeeringu materjalidega.

Vormsi vallavalitsus



Omanäolised prügimajad Vormsil. Foto: Mari Arnover

Sorteerime, komposteerime ja säästame

VALVI SARAPUU, kinnisvaraspetsialist

Kulud jäätmeveole iga aasta-ga suurenevad. 2018. aastal maksime ainult ühele ülevõetavale ladustamise või utiliseerimise eest kokku üle 17 000 eurot, 2019. aastal oli see summa üle 23 000 eurot, sinna lisandub veel Rumpo karjääri korrashoiu kulud, jäätme kokkuveo kulud prügimajadest, prügimajade korrashoiu ja jäätmejaama haldamiskulud.

Kui sellise tempoga jäätmete hulk suureneb, tähendab see seda, et varsti tuleb jälle tõsta jäätmeveo teenustasu. Teenustasu suurenemise vastu on olemas väga kaval nipp – jäätmete sorteerimine ja tasuta äraandmine Läänemaa jäätmejaama Pullapää.

Pullapää jäätmejaamas saavad eraisikud ära anda tasuta patareisid ja akusid, paberit ja pappi (va raamatud), kile, elektrit ja kodumasinad, vanarehve saavad eraisikud ära anda tasu-

ta kaheksa tükki aastas, elektrit ja kodumasinad tasuta. Kui vallavalitsuse tellimisel viiakse need suuremas koguses ära, siis võetakse tasu ja see ei ole mitte odav, aina kallimaks läheb. Pullapää jäätmejaama hinnakirja ja muid tingimusi näeb siin: <https://www.feralmet.ee/laanemaa-jaatmejaam/>

NB! Vallavalitsus palub kõigil, kes käivad autoga linnas, ära anda oma vanarehvid ning elektrit- ja kodumasinad tasuta Pullapää jäätmejaama.

Valla lepingupartner Andres Koch kurdab, et väga palju panakse prügimajadesse biolagunevaid jäätmeid, isegi okkaid, lehti, poolmädanenud õunu, puutuhka, kalarappeid, arbuusikoori jne.

NB! Eramute omanikud ei tohiks ühtegi biolagunevat jäadet juba loodushoiu eesmärgil prügimajja viia. Igal eramul ja peab olema oma komposteerimisvõimalus.

Biolagunevatest jäätmetest saab komposti, sellega jätame

vähemalt ühe mullakoti mandrilt toomata see kõik on biolagunev ja komposteeruv: puutuhk, niidetud muru, lilled, oksad, lehed, okkad, kõik toidujäätmed, sealhulgas kalarapped, puu- ja köögiviljad ning nende koored, pagaritooted (leib, sai), kohvi- ja teepaks koos filtriga, määrdu- nud/värvitu papp ja paber, majapidamispaber, salvärid, jne)

Kui midagi jääb arusaamatuks, siis on palju infot keskkonnaministeeriumi kodulehel <https://www.envir.ee/et/jaatmete-sortimine>

Uuskasutuskeskus kavatses tulla Vormsile sel sügisel, aga kahjuks oli sel päeval just torm ja laev ei käinud. Nad lubasid uue katse teha kevadel, tõenäoliselt aprilli lõpus.

Nüüd talvel korja kokku kõik korras ja puhtad asjad, mida sa ei vaja ja pane kohe kasti või kotti, et kevadel oleks lihtsam kohe mittevajalik ära anda. Sinna saad lisada järjest kõik sellise, mida sa ei vaja.

TUNNUSTUS

Meie tublimad!

MALLE HOKKONEN

Tunnustus sobib igale meist, tunnustus motiveerib töötajaid, pakub säravat enesetunnet ning tugevdab usku oma töösse, ettevõtmistesse. Käesoleval sügisel pälvisid tunnustuse Elle Palmpuu – parim põhikooli aineõpetaja ning Ene Rand – parim Läänemaa aasta raamatukoguhoidja.

Elle ütleb, et ei ole ta tavalisest erinev, töötab oma oskuste ja võimuste piires. Ta lisab, et õpilastele saab loodusest huvi äratada eelkõige looduses viibides: vaadates-katsudes-nuusutades ning sagedasti selliselt ta viibki tunde läbi.

Elle on korraldanud loodusmatku, välitööbimisega laagreid, loodusnäituse kooliruumides, alati ulatab abikäe saare tegemistes.

Üllatusest pungil Ene lausub, et imeline hämmeldus on tõesti hinges. Raamatukoguhoidjana on ta töötanud veel lühikest aega ja enda arvates töötulemused veel tagasihoidlikud. On märganud tema korraldatud Vormsi raamatukogu 100. aastapäeva üritusi ja regulaarseid lasteüritusi.

Olgu Ellet ja Enel jätkuvalt jõudu fantaasiarikkust säilitada ning targalt ja toimekalt oma töödega, meie kõigi rõõmuks, toimetada.



Elle Palmpuu. Fotod: Malle Hokkonen



Ene Rand

Parvlaev Ormsö meeskonna liikmed – kes nad tegelikult on?

«See on ikka ja taas ime, et üks tavainimene võiks olla meremees».

R.W.Emerson, ameerika luuletaja ja filosoof

On inimesi ja olukordi, keda/mida me igapäevaselt ei märka, nad lihtsalt on ja on meie jaoks olemas. Nad on kui väikesed rattakesed (väikesed rattad annavad hoogu suurtele) suure masinavärgis ja ometi äärmiselt vajalikud, eelkõige meile, saarerahvale. Raevunult süttimise aga siis, kui seda masinavärki meie tarvis ei ole või toimetavad oma turvalise tarkuse alusel. Meis, laevareisijates, tõstab seejärel pead emotsionaalne kahtluseisuke, vaenulikkus, mõistmatus ning seejärel teritame keelt ja pritsime raginal sädemeid.

Saarerahva elu sõltub merest ja mere tujukusest ning meid teenindavast praami Ormsö laevaperest. Tänavu kevadel täitus parvlaeval Ormsö viis aastat Sviby-Rohuküla liinil sõitmisest. Targalt ja mõistvalt trotsib meeskond päikest ja torme, pimedust ja merejääd, nad tunnevad peenemaidki merekonarusi ja mitmemõõtelist lainekõrgust. On jätkuvalt ja vääramatult reisijaid teenindamas.

Laevale minejad märkavad loomupäraselt muheda, viisaka, žestikuleerivaid madruseid, kes tasakaalukalt juhatavad laeval kätte autokohti ning suunavad jalakäijaid. Sageli, kui sõidukeid palju (kõik soovivad kiirelt üle vee saada), tuleb autod laadida kirurgilise täpsusega, ettevaatlikult ja tihedalt, absoluutse turvalisusega.

Meie, laevasõitjad peame olema rahumeelsed, usaldama laeval teenindavat personali – nad kõik on õppinud ning veetnud merel pühendunult karme tööaastaid, tundnud kõigutavaid torme ja neis karastunud. Nende kogemuste kohvris on mõnelgi üle ekvaatori sõit, erisugused laineromantikad ja hüpnootiseerivad päikesetõusud. Laevapersonal sehkendab rahulikult mere muutlikes tuulepurskeis nõudlike ja heasüdamlike reisijate keskel.

Kes nad on?

Meretööle sirguvad kindlasti poisid mere äärest või suisa mere keskelt maa pealt (sellisel iseloomustas koolipoiss oma Vormsi elukohta). On loomulik, et kaptenid Ain ja Maano on oma lapsea põlvkriimud saanud vastavalt Hiiu ja Saaremaal: saartelt, kus meri loksub vastu nii töös, toidus, huvides-hobides, lausa igapäevaelus. Meri on neid salapäraselt endasse võrgutanud, ning neid merest lahti harutada on tühi tegemine.

Saarest on sirgunud motoristid Artur ja Eduard, madrus (ajalooliselt armsa hüüdnimetusega tekikaigas) Mihkel ning Hiiu saarelt motorist

Sulev. Sulev on õnneliku juhuse tahtel töötanud Ormsöl algusest alates. Vabadel hetkel paelub Sulevit mereajalugu – selles täiendab oma teadmisi, oskusi ehk seepärast ongi Kotermann armuline ega mölla ohtlikult ei laeval ega tema kajutis. Kotermann teab, et seda laeva tuleb hellitada ja hoida, Ormsö on nii tugevates kätes, Kotermanni mängureeglid mängitakse alati üle.

Eduardi lapsepõlvkodus, Sörve säärel, loksus ja paitas meri samuti kahelpoolt. Mõistagi jätkus Eduardi ajateenistus merevæes ning hiljem võimsal laeval Georg Ots.

Heatahtliku ja särava naeratusena madrus Mihkel ütleb enda huviks olema looduse, lausa taimekasvatuse ning kannatlikult imeliste loodusemärkide jälgimise ja kalastamise. Sportimine on Mihkli huviorbiidis igapäevaselt.

Pärnu mere kaldalt vaatas igatsevalt merele Andrus. Käesoleval ajal tema vaba aeg kulgeb kodumiljöö hubasemaks muutmisega ning arvab, et parimaks puhkuseks inimhinge on alati looduse- ja maaelu kokkupuude.

Laeva noorim, praktikant Christen, on sirgunud Märjamaal ning isa eeskujul kaldub lugupidamine mere ja tuulte poole. Teda paelub veel üks imekena huviala – juuksuritöö. Kui juhtub merest eemal olema, võtab ette ilu tegemise. Hetkel vaimustub ta merest, iga hetk on uus, meri näitab erinevaid tujusid, arendab iseiseisvust. Aitab leida igast olukorrast nõu õng. Christen plaanib õpinguid jätkata laevaliikluse operaatori ametit tudeerides.

Klienditeenindaja Laurale on olnud meri väheke kaugemal, tema on pärit Ristilt. Ja ometi meeldib temalegi kalastada ning loodusest

energiat ammutada. Suurele avameele minekust veel ei unista.

Madrus Mariliis tuleb laevale üsna kuivalt maalt, Põlvast. Andres ja Urmas on aga läänlased.

Mariliisi huviks-hobiks on autode maailm – autode remont, mootorite sisemaailma teadasaamine.

Ammustest aegadest meelde jäänud tähelepanuväärne «merekarud», kes kandsid sageli habet ja popsutasid piipu – sellest on Ormsö laevaperes «väikegi märk»: Dan-Joakimi põsel võib leida terake keeruga vuntsi. Dan-Joakimi sünnimaa on Rootsi, hetkel on elutee seotud Eestiga ning siin ka tema tähtsust omavad tegemised.

Artur, kelle kodupaik samuti Saares, kostab, et olnud pikalt sel rutiinsel rahuldust pakuval töö. Siinne töö on mitmekesine, erinevate rollidega, ükski päev ei sarnane teisega. Töö laeval talle meeldib, töö on eesmärk – ei siis pea rusikatega vehklema ega kasva kalkust hinge. Kui vabal ajal ümbritsev melu muutub häirivaks, kalastab Artur merel

ning kokkab. Oma püütud kaladest suudab Artur valmistada hõrgutavaid rooge.

Laeva meeskonda kuulub veel daame: klienditeenindaja Ülle on samuti kuivamaa daam, Tartust. Tema sisemaailma ilmestab elu mitmekesisuse avastamine, nii elurutiin ei väsita. Ülle on õppinud hoopiski sideoperaatoriks, talle meeldib reisida ja tantsida ning talle meeldib meri oma lõpmatus sinises säravas hiilguses. Ülle on veel laeval uus töötaja ning Kotermann on end tema eest peitnud. Töö laeval on talle rahuldust pakkuv.

Kus elab ja müttab laevas Kotermann ehk laeva haldjas? On Merineitsit nähtud?

Hiiu maalt pärit masinamees Sulev, kellel meri sügavalt südames, ütleb, et suhted Kotermanniga on suurepärased, nad teietavad teineteist ja jagavad paisidki. Seni on olnud hea koostöö ja igal ajal rahuliku südamega olukorra peremehed. Ta elavat Kotermanniga ühes kajutis!



Mihkel, Urmas, Laura, Andres, Mariliis, Dan Joakim, Maano



Sulev, Ülle, Eduard, Christen, Andrus, Artur ja Ain. Fotod: Malle Hokkonen

Kapten Maano tunnistab, et Kotermann figureerib kõikjal. Viimati näitas Kotermann oma võimast uhkust suvisel laupäeval (11. VII 20, tormisel päeval; M.H), mil parvlaev pidi väljumisi muutma ja hommikuse väljasõidu edasi lükkama.

Et Kotermann pole vääramatult jõudu näidanud, on Sulevil hoopiski inimkäsi mõni aeg tagasi särginööbid eest rebinud ning pahandanud laeva Reet vahetumist Ormsöga.

Merineitsi olevat graatsiline kena ja taktitundeline olend, ei keera laeva puntrasse ning suutvat tormi taltsutada. Igal mehel saatjaks Merineitsi oma südames.

Töö käib nagu laevaköögis? Millises mõttes?

Koheselt parandatakse mind, laevakööki nimetatakse kambüüsiks ja kogu laevas tõesti tööd jagub.

Kapten Maano kinnitab, et enne lõppeb põrgus tuli kui laeval töö: ajal mil laev seisab, vajavad masinad ülevaatomist, parandamist, reisiruumid puhastamist.

Suurele merele mehed ei kipu?

Christen arvab sinnagi jõudvat, enne tuleb väikese mere lahingud vastu võtta, neist õppida, siis minna troonima avamerele.

Kostavad suurel merel juba seilanud laevapere liikmed, et luupainajad ning tormakad inimesed ei sobi merele. Suures enamuses laevaperest on avamere väärtusi ja rahmeldamisi tundnud, nüüd on nad meistrid Sviby-Rohuküla liinil.

Siinne töö pakub samuti mitmekülgust ja ometi on rahulik, sõbralik, veealuseid karisid vähem.

«On imeasi, et tavainimene võiks olla meremees»

Kapten Maano: «Mõneti erilised tõesti, laevapere liikmetel on imepärane iseseisvus ja otsusekindlus. Lisaks, igapäevale ei sobi nädalate viisi kodust eemal olla, ei sobi vahetustega töö ja jalgealune pidevas loksumises-kiikumises.»

Mida ütleks Kihnu Jõnn olemasolevate laevade kohta?

Tänapäeva laevad jääksid Kihnu Jõnnile igaveseks mõistatuseks, Jõnni silmad võtaksid hämmeldusest kandilise kuju: laevad on hetkel tehnika viimane sõna, laevaseadmed on kaasaegsed ning nõuavad eriteadmisi.

Jagugu Ormsö laevaperel kindlustunnet ja mõttetarkust. Jäägu neist eemale maailma segaduste pinged ning hoidku määratu meri neid ja meid kõiki. Saatku Püha Elmo tuled parvlaeva Ormsö. Olgu lained, päike ja tuul neile sõbralikuks saatjaks!

Jutuajamine sai teoks juulis 2020.

«KODUPAIGA KULTUURIUURIJA. LÄKI KÜLLA 2!»

Vormsi Kultuurlaager käis külas

KRISTINA RAJANDO

13.-17. juulil toimus juba viiendat korda Vormsi Kultuurlaager «Kodupaiga kultuuriurija. Läki külla 2!».

Kultuurist ja laagrist võttis osa 51 kultuuriurijat vanuses 8-15!

Laagri korraldustoimkonda kuulusid: Annika Adams, Henry Timusk, Jana Kokk, Kairi Aavere, Oliver Kennik ja Kristina Rajando. Maitsvad toidud valmistas ja tõi kohale Alla Lääts.

Meie parimaks laagriplatsiks oli taaskord Vormsi Jahiseltsi territoorium Svibys ning parimaks sisutegevuste staabiks Vormsi Talumuuseum. Oleme väga tänulikud Vormsi Jahiseltsile ja Vormsi Talumuuseumile!

Kui eelmisel aastal tutvusime lääneringi, siis sel korral tutvusime idaringi küladega. Külla minekuks tuleb ju igati valmistuda. Planeerisimegi kogu laagritegevuse küla-traditsioonidest lähtuvalt. Lapsed jagunesid nelja küla vahel ja igast telgist sai talu. Nii külad kui talud kandsid vormsirootsi nimesid. Vormsirootsikeele peamisi sõnu ja väljendeid tuli tundma õppida ja kasutada kogu laagri vältel. Abiks oli peamise sõnavara ja väljenditega meie endi koostatud väike volditud vormsirootsi-eesti sõnastik. Täname siinkohal Toivo Tomingat, kes vormsirootsi sõnavara oma kogumikes «Vormsi Veri» meile kõigile eesti keeles kättesaadavaks on teinud.

Kõik lapsed said laagri ajaks küla-ja talueluga seotud ametid (nt küllavanem, küllavanema parem käsi/ küllakell, lõkkemeistrid, heakorrapidajad, vorstilõikajad ehk toidu jagajad). Iga küla ühistööna kujunes Vormsi peremärkide eeskujul külamärk, mis ühiselt laagrilipule trükiti.

Ja ega lihtsalt laagrisse tulemine veel laagriliseks tee! Selleks on meil alati rida katsumusi, mille läbides alles tõeliseks laagriliseks tunnistatakse. Sel korral tuli meile appi Liina Jutt Husbyst, kes Eesti Kaitseväge veoautoga meid Norrby rand ja tagasi laagriplatsile sõidutas, et läbi mere võtta suund Väike-Tjukale. Mis sealt edasi sai, jääb vaid asjaosaliste teada ...

Vormsi Talumuuseumis tutvusime küla- ja talueluga, jutustasime pärimuslugusid ja valmistusime külla minekuks. Külakostiks ja kingituseks õppisime käsikivil jahvatama teravilja ja segama kokku kamajahu, valmistama bollar ehk rootsi suupistepallikesi, koguma ja vormistama säilitamiseks väekaid teetaimi ning meisterdama puust pesulõkse ja rahvapäraseid pisipille, punuma põimepaelu ja voltima kinkekarpe. Eelnevalt uurisime ka külastatavate külade Norrby ja Diby ajalugu, küllaga seotud lugusid ja muistendeid.

Külastasime vormsirootslase Jonne ja Olger Berggreni Mangese talu Norrbys ja Harri Rosenbladi Nimase talu Dibys. Saime teada küla, talude



Koostööharjutus kultuurlaagris. Foto: Kristina Rajando

ja pere ajaloo ning tänapäeva kohta. Detailsemalt kuulsime mesindusest ja kalapüügist. Küldes võeti meid suurepäraselt vastu ja koosveedetud aeg oli väga sisukas! Suur tänu Reet, Olger ja Jonne ning Harri!

Läbi laagri päevade valmistusime meie ühiseks pidulikuks neljapäeva-õhtuks, mil ootasime ise külla saare inimesi ja lapsevanemaid. Tüdrukud õppisid Annika Mändmaa ja poisid Kulno Malva juhendamisel pärimuslaule ja tutvusid pärimusmuusikaga. Õpetaja Annika Adamsi juhendamisel õpiti pärimustantsu. Lisaks oli iga küla ülesanne lavastada lühietendus

küladest kuuldu põhjal ning kaasata etendusse kõik külaliikmed. Need lavastused osutusid niivõrd meeleolukateks ja nutikalt lahendatuteks! Kõik õpitu vormus meeleolukaks ja ilusaks kontsertõhtuks ehk küla-peoks Vormsi Talumuuseumi õuel.

Lõpetuseks saame laagri korraldajatena vaid rõõmustada, sest need päevad särasilmsete ja igati vaprate noorte kodupaiga kultuuriurijate seltsis loovad kirjeldamatult üleva tunde pikaks ajaks. Vormsi kultuur on nii rikas ja kihiline, et leiame igaks laagriks sellest

varamust alati midagi uut. Soovime väga, et meie laagrilistest kasvavad teadlikud ja tundlikud pärandiga toimetajad. Täname kõiki Vormsi inimesi, kes on oma südameasjaks võtnud süveneda, säilitada ja jagada Vormsi pärandkultuuri! Nii on meil mida uurida ja edasi pärandada ...

Kultuurlaagri toimikond tänab kõiki, kes meie tegevust toetasid hea sõna ja omapoolse abiga!

Lisaks täname finantsilise toetuse eest: Vormsi Vallavalitsus, Eesti Kultuurkapital, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus, Saare Pärimus-kultuur.



Matkaklubi välilaagri osalejad laagriplatsi otsimas. Foto: Liina Jutt

Matkaringi välilaager

ELLE PALMPUU,

Vormsi LPK matkaringi juhendaja

Oktoobrikuu lõpul toimus 2. laager koostöös Kaitseliidu Lääne Malevaga. Seekord seadsime laagripaiga üles Förby lähedale metsa. Alustasime välitelkide ülespanekuga, ahjude kütmisega, grillpannil toidu valmistamisega. Peale kosutavat õhtusööki algasid mitmesugused tegevused – tulepulgaga lõkke süütamine, välitelefoniga sõnumi edastamine, õhupüstist laskmine, käimla ehitamine jne. Öine ahjuvalve

möödus rahulikult, Haapsalu noorkotkad valisid lihtsama võimaluse, seadsid matid ja magamiskotid ümber lõkke.

Hommikul olid laagerdajad entusiasmi täis, puder maitses hästi, potid-pannid puhtaks, laager kiiresti kokku. Laupäeva veetsime Borrby karjääris kõikide lemmiktegevuse Airsofti strateegiamänge mängides, lisaks takistusraja läbimine, trosslaskumine, viibulaskmine. Tegevusi jagus ja aeg möödus kiirelt. Maitssev lõunasöök koolisööklas ja mängud jätkusid lauluväljakul. Oli vahva ööpäev, ei

mingeid virisemisi, kõike tehti rõõmuga.

Saan korrata tänusõnu 2019. aasta märtsikuu väljaajalehe artiklist. Sügavkummardus Lääne Maleva tegevliikmetele: Liina Jutt – varustuse organiseerimise ja kohaletoometamise ning noorkotkaste kaasamise eest, Raigo ja Roger Oiglane – erinevate tegevuste korraldamise eest ja kaheksale noorkotkale, kes jagasid oma oskusi ja kogemusi meie noortega. Kiiresti sulandusid laagerdajad ühtseks toimivaks kambaks ja 20 õpilast ning 7 täiskasva-

nut veetsid mõnusalt ööpäeva looduses. Aitäh lastevanematele, kes lubasid oma kallid lapsed laagrisse! Suur tänu isad, Heino ja Mikk, toeks olemise eest! Aitäh Geidy ja Jaana, lõunasöögi ja toiduainetega varustamise eest! Tänu sõnad Kaitseliidu Lääne Malevale meie varustuse võimaldamise eest!

Rõõmu valmistab toetusgrupi teke ja see, et nooremad kolleegid samuti vaimustuvad laagrist, on lootust, et sarnaseid laagreid toimub ka edaspidi.

Uute vahvate üritusteni!

Kiire internett igale majapidamisele

Maapiirkonnas saab novembri lõpuni taotleda kuni 300 € toetust kiire interneti püsiühendusega liitumiseks!

TTJA on alustanud väliskaubandus- ja infotehnoloogiaministri määra nr 52 «Kiiret lairibateenust võimaldavate elektroonilise side võrkudega liitumiseks toetuse andmise tingimused ja kord» alusel eraisikute ja ettevõtete toetuse taotluste vastuvõtmist. Toetusmeetme kogumaht on üheksa miljonit eurot.

Toetust on võimalik taotleda sideettevõtja võrguga liitumisel seadmete- ja siderajatise ostuks/paigaldamiseks ning liini ehitamiseks. Toetust saate taotleda juhul, kui on täidetud järgmised peamised tingimused:

- Teil puudub kiire, üle 30 Mbit/s kiirusega internetiühendus.
- Asute abikõlblikul aadressil. Seda saate kontrollida all olevast aadressipäringust.
- Teie piirkonnas pakub teenuseid mõni toetusprogrammis osalev sideettevõtja.
- Te ei ole töötuna arvel Töötukassas või kui olete juriidiline isik ja Teil puuduvad 12. märtsi 2020. a seisuga riiklike maksude maksuvõlad.

Juhul kui leiate, et täidate toetuse taotlemise tingimused, palume kontrollida alloleval kaardil aadressi abikõlblikkust ning pöörduda mõne all loetletud, soovitud piirkonnas asuva sideettevõtja poole, et võtta liitumispakkumus.

Peale pakkumuse saamist täitke taotlus ja võimaluse korral volitage sama taotlusega sideettevõtja Teie eest edasisi toiminguid tegema. See on kõige mugavam viis. Kui soovite ise toetuse taotlusega tegeleda, siis lisage taotlusele sideettevõtja pakkumus ning allkirjastage see koos toetuse taotlusega ja saatke toetus@ttja.ee.

Toetusega seotud kontaktid:

- e-post toetus@ttja.ee
- telefon +372 667 2073 (tööpäevadel, ajavahemikul 10:00 – 12:00)

Kogu info ja blanketid leiate Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti kodulehelt <https://www.ttja.ee/et/toetus>